

Årsrapport 2013

LHBT-senteret

Nasjonalt kunnskapssenter for
seksuell orientering og
kjønnsidentitet

lhbt-senteret

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

Innhold

1. Føringer og rammer for LHBT-senterets arbeid i 2013	3
1.1 LHBT-senterets formål og mandat	3
1.2 Tildelingsbrev.....	3
1.3 Faglig råd	4
1.4 Direktørens møte med interesseorganisasjonene	4
2. LHBT-senteret ferdig etablert.....	4
2.1 LHBT-senter fra prosjekt til fast drift.....	5
2.2 Visjoner.....	5
2.3 Lansering av lhbt.no og kunnskapsbasen.....	6
3. Hovedfokus i 2013	7
4. Kunnskapsstatus: Hva vet vi om lhbt-liv anno 2013? Og hvor er kunnskapshullene?	8
4.1 LHBT: Status 2013.....	8
4.2 Ferdigstilte FoU prosjekter i 2013	10
4.2.1 Seksuell orientering og levekår. Holdninger til lhbt-personer	10
4.2.2 Levekår, livssituasjon og livskvalitet for transpersoner og personer med kjønndidentitetstematikk	11
4.2.3 LHBT-personer med etnisk minoritetsbakgrunn	11
4.3 Kunnskapsoppsummeringer.....	12
4.3.1 Kartlegging av lesbiske, homofile, bifile og transpersoners utsatthet for vold i nære relasjoner. ..	12
4.3.2 Forskning om barn som vokser opp i familier der foreldre er lesbiske, homofile, bifile og/eller transpersoner	13
4.3.3 Arbeidslivs-kunnskapsoppsummering.....	14
4.4 Forskningsformidling.....	14
5. LHBT-senteret i Verden 2013	15
5.1 Bidrag til og deltakelse på FN-konferanse i Oslo.....	15
5.2 Menneskerettighetskonferanse i Thailand.....	16
5.3 IDAHO 2013 Forum: Joining forces moving forward	17
5.4 Intersex expert meeting Malta	18

5.5 The Informal Network of Governmental LGBT Focal Points	18
5.6 Europarådets LHBT-prosjekt.....	18
6. Pådriver for integrering av lhbt-perspektivet.....	18
6.1 Interseksjonalitet.....	18
6.2 Skeiv lunsj – forum for fagpersoner	19
6.3 LHBT-senteret bidrar og deltar.....	19
6.4 Pådriver og rådgiver for kompetanseheving i offentlig sektor.....	20
6.4.1 Rosa Kompetanse i Barnevernet	20
6.4.2 Nettundersøkelse om lhbt-personer som fosterforeldre.....	20
6.4.3 Standarder for behandling og helseomsorg for transseksuelle, transpersoner og personer som ikke er kjønnsnormative	21
6.4.4 E-lærings-prosjektet for opplæring i Likestilling, inkludering og ikke-diskriminering.....	21
6.5 Nettverksbygging og styringsgrupper	21
7. Kompetanseheving.....	22
8. Informasjon fra LHBT-senteret 2013	22
8.1 Artikler på lhbt.no.....	22
8.2 Sosiale media.....	22
8.3 Annet Informasjonsarbeid.....	23
9. Nøkkeltall for LHBT-senteret 2013	24
10. Kontakt oss:	24

ÅRSRAPPORT FOR LHBT-SENTERET 2013

Foto: Ivette Ferrero, Stock.xchng

2013 har vært et begivenhetsrikt år med hensyn til situasjonen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner både nasjonalt og internasjonalt. Årsrapporten til LHBT-senteret gjenspeiler også dette. Innledningsvis ønsker vi å trekke frem noe av det som kanskje kan sees på som de viktigste begivenhetene og utviklingstrekkene for 2013.

En milepæl i utviklingen av rettigheter for lhbt-personer i Norge var ny diskrimineringslov som ble vedtatt av Stortinget i juni 2013. Den nye loven gir vern mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Det er første gang at transpersoner får vern gjennom norsk lov. Alle diskrimineringslovene er nå bygget over samme mal, og gir tilsvarende vern på alle områder. Den nye loven gir også myndigheter og arbeidsgivere en aktivitets- og redegjørelsesplikt knyttet til LHBT. Aktivitets- og redegjørelsesplikten kan ses på som likestillingens HMS-arbeid. På samme måte som det er viktig å drive forbyggende arbeid for å forhindre fysiske arbeidsulykker, er det viktig å drive forebyggende arbeid slik at man unngår diskriminering. Loven pålegger arbeidsgivere ikke bare å unngå å diskriminere, men også å jobbe aktivt for likestilling. Aktivitets- og redegjørelsesplikten gjelder også for offentlig tjenesteutøvelse.

Om vi ser på den internasjonale menneskerettighetssituasjonen for lhbt-personer, så er det stadig framgang å spore, i de fleste vestlige land. Stadig flere land innfører ekteskapslover, og diskrimineringsvern for alle

lhbt-personer sprer seg også. I tillegg er FN's generalsekretær og USA's president tydelige talspersoner for likebehandling av lesbiske og homofile, bifile og transpersoner. Men 2013 har også sett tydelige tilbakeslag i form av forbud mot homoseksualitet eller begrensning av muligheter for sivilt samfunn med å jobbe med rettigheter for lhbt-personer. I flere land er det umulig å arrangere Pride-parader, og i noen land er det også forbudt.

I 2013 har vi fått betydelige bidrag knyttet til forskningsbasert kunnskap om hvordan det er å leve som lhbt-person i Norge. Den første levekårsundersøkelsen som tok for seg transpersoners livssituasjon ble lansert i januar. Flere viktige rapporter ble lansert i løpet av året, om bl.a. vold i nære relasjoner, oppvekst i lhbt-familier og situasjonen på arbeidsplassen. I november fikk vi presentert viktige rapporter om levekår blant lesbiske, homofile og bifile, holdninger i den norske befolkningen samt forskning om å leve som lhbt-personer med etnisk minoritetsbakgrunn. Forskningen viser at det både er en positiv utvikling å spore, men også reelle utfordringer som vi må ta tak i. Det gjelder kanskje særlig med hensyn til bifile og transpersoner. Den forskningsbaserte kunnskapen gir viktige bidrag til tiltak og politikk for årene som kommer.

1. Føringer og rammer for LHBT-senterets arbeid i 2013

1.1 LHBT-senterets formål og mandat

LHBT-senteret, statens nasjonale kunnskapssenter for seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, ble opprettet i 2011, som oppfølging av tiltak 10 i Regjeringens handlingsplan "Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009-2012". LHBT-senteret skal være et knutepunkt for kunnskap om og formidling av lhbt-tematikk. Senteret er en del av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdir) likestillingsarbeid, og har et eget mandat.

LHBT-senterets formål er å bidra til gjennomføringen av Regjeringens politikk for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT), og gi råd på faglig selvstendig grunnlag. Ifølge mandatet er hovedmålet å bidra til bedre livskvalitet for disse gruppene. Senteret skal arbeide sektorovergripende og utøve fire ulike roller, som pådriver, rådgiver, kunnskapsformidler og bidragsyter. Senteret har to viktige samfunnsoppgaver:

- Å bidra til likeverdige offentlige tjenester for lhbt-personer, gjennom kompetanseheving og kunnskapsformidling.
- Å følge med på levekårene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

1.2 Tildelingsbrev

Årets tildelingsbrev fra Barne-, Likestillings og Inkluderingsdepartementet hadde flere oppgaver knyttet til tiltak i regjeringens handlingsplan på lhbt-feltet. Handlingsplanen hadde blitt utvidet til å vare ut 2013. LHBT-senteret fikk ansvar for nye tiltak, blant annet møter med innvandrersamfunnene og sametinget om lhbt-tematikk. Andre oppgaver tilknyttet handlingsplanen var lansering av kunnskapsbasen på lhbt.no, og slutføring av forskningsprosjekter og kunnskapsoppsummeringer. Departementet ba også senteret om å gjøre en evaluering av handlingsplanen.

1.3 Faglig råd

LHBT-senterets faglige råd ble satt sammen på bakgrunn av nominasjoner fra departementer, lhbt-organisasjoner og forskningsinstitusjoner i 2011 for to år. De inntil åtte representanter fungerer rådgivende for senterets arbeid, uten å ha en styrefunksjon. Varamedlemmene har møterett. Det ble holdt to møter i løpet av 2013. Rådet ble avviklet etter møtet 19.9, og vi avventer revidering av LHBT-senterets mandat før nytt råd nedsettes i 2014.

Rådets sammensetning:

- Bård Nylund, leder LLH - Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Vara: Hanne Børke-Fykse, Prosjektleder Rosa Kompetanse, LLH (gikk ut våren 2013).
- Rolf Angeltvedt, leder for Helseutvalget. Vara: Bera Ulstein Moseng, nestleder i Helseutvalget.
- Line Halvorsrud, nestleder Skeiv Ungdom. Vara: Åshild Marie Vige, leder Skeiv Ungdom (gikk ut våren 2013).
- Helsedirektoratet: Camilla Hjelle. Vara: Linn Rossiné
- Politidirektoratet: Trine Hinna. Vara: Ingvild Hoel.
- Arne Backer Grønningsæter, sosiolog/sosionom. Fafo – institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning. Vara: Tone Hellesund, dr. art etnologi. Universitetsbiblioteket i Bergen/ Uni Helse.
- Elsa Almås, psykolog/ NACS sexolog. Universitetet i Agder Vara: Åse Røthing, dr.theol., tidl Senter for tverrfaglig kjønnsforskning (UiO), nå professor ved lærerutdanningen Høgskolen i Østfold.

1.4 Direktørens møte med interesseorganisasjonene

Bufdirs direktør inviterer til et årlig samarbeidsmøte mellom Bufdirs direktør og interesse- og brukerorganisasjonene på lhbt-feltet. Deltakere i 2013 var: Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH): Bård Nylund (leder) og Ingvild Endestad (rådgiver), Helseutvalget for bedre homohelse: Rolf Angeltvedt (daglig leder), Foreningen for transpersoner (FTPN): Thomas (Thea Kathrine) Gjestland (leder), Harry Benjamin ressurscenter (HBRS): Tone Maria Hanssen (leder) og Mikal Bjerkeli (nestleder), Skeiv Ungdom: Line Halvorsrud (leder), Skeiv verden: Susanne Demou Øvergaard (generalsekretær) og Usman Ali (leder), Diagnoseutvalget: Svein Skeid (leder). Forfall: Åpen Kirkegruppe og Homopositiv.

Saker som ble tatt opp på årets møte: Orientering om ny lhbt-handlingsplan og evaluering av den nåværende, informasjon og samtale om tilskudd og driftsmidler og Bufdirs utvidede ansvar for dette, diskusjon om mulig vurdering av nytt navn på LHBT-senteret, forslag om "komme-ut-dag", orienteringer om organisasjonenes og LHBT-senterets arbeid.

2. LHBT-senteret ferdig etablert

2.1 LHBT-senter fra prosjekt til fast drift

LHBT-senteret gikk over fra å være et prosjekt til å være i fast drift høsten 2013. Senteret er en integrert del av Seksjon for sosial inkludering i Bufdir, og seksjonssjefen er lederen for senteret. Senteret består av tre seniorrådgivere i faste stillinger, og har i deler av 2012 og hele 2013 hatt en rådgiver i engasjementsstilling, primært knyttet til arbeidet med lhbt.no. Stillingen løper ut mars 2014. Høsten 2014 var Seniorrådgiver Hans Wiggo Kristiansen i 50 % permisjon, og senteret tilknyttet rådgiver Mona Renolen i vikariat i en tilsvarende 50 % stilling.

En viktig forutsetning for å avslutte prosjektperioden og å kunne etablere senteret i fast drift har vært å ferdigstille og lansere www.lhbt.no, med tilhørende kunnskapsbase over forskning og egen lhbt-ordliste. Lansering av ny levekårsforskning og kunnskapsoppsummeringer på flere områder er også viktige grunnlag for å være det kunnskapssenteret som mandatet skisserer.

2.2 Visjoner

LHBT-senteret har to overordnede visjoner:

LHBT-senterets visjon er et godt liv for alle, uavhengig av seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette betyr at LHBT-senteret skal arbeide for bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Om samfunnet inkluderer minoriteter på en bedre måte, blir det et bedre samfunn for alle. I mandatet til LHBT-senteret står det at det overordnede målet for Regjeringens politikk er: "Et samfunn med full aksept, respekt og åpenhet, uavhengig av seksuell orientering og kjønnsidentitet/-uttrykk."

LHBT-senterets langsiktige mål er at alle offentlige ansatte og andre tjenesteytere skal ha med lhbt-perspektiver som en naturlig del av sin arbeidshverdag. Lhbt-personer skal i ulike livsfaser kunne oppleve alle tjenester og arenaer som inkluderende, relevante og respekterende. For å oppnå dette, må lhbt-perspektiver mainstreames (følge en integreringsstrategi) i offentlig forvaltning, og på alle samfunnsarenaer.

2.3 Lansering av lhbt.no og kunnskapsbasen.

Nettsiden til LHBT-senteret ligger på Bufdirs hjemmeside, og domenet www.lhbt.no peker til siden. Lhbt.no skal være en ressurside for lhbt-kunnskap, og retter seg spesielt mot saksbehandlere og beslutningstakere hos myndighetene og i offentlige tjenester. Andre som vil ha nytte av nettsidene er blant annet forskere, studenter, journalister og lhbt-aktivister.

Lhbt.no ble etablert i 2012, men har gjennomgått stor innholdsmessig og designmessig nyutvikling før sidene ble lansert med en kunnskapsbase i juni 2013, under Skeive Dager i Oslo. Den er en åpen tilgjengelig og søkbar nettbasert kunnskapsbase med tilgang til forskning og litteratur på lhbt-feltet.

Reklamemateriell om lhbt.no er utviklet og spres ved mange anledninger, og ikke minst på konferansen "LHBT: Status 2013". Her live-streamet vi også foredrag via nettsidene.

Siden har vært i aktiv bruk i løpet av året. Det er på det meste opp mot 4000 unike treff på en måned. De fleste søker etter arrangementer, kontaktinfo til ansatte, leser infoartikler og søker i ordlista. En del søker også i kunnskapsbasen, de fleste finner artikler via emneordene i boksen på høyresiden. Det er altså få som går direkte til kunnskapsbasen.

Å spre informasjon om hva man kan finne på lhbt.no blir derfor viktig framover. LHBT-senteret har gitt informasjon om dette på alle våre møter, seminarer og arrangementer, og planlegger ytterligere informasjonsarbeid og omreisende virksomhet for å spre informasjon om lhbt.no sine bruksområder.

Nettsiden inkluderer nå, i tillegg til informasjon om LHBT-senteret og de ansatte der:

- En søkbar kunnskapsbase med lenker til 180 forskningsrapporter og andre kunnskapsdokumenter.
- En ordliste over lhbt-relaterte begreper med 65 oppslagsord
- Fem infoartikler fra LHBT-senteret, samt egne publikasjoner: Rapport fra "Skeivt nok?"-konferansen, Evaluering av lhbt-handlingsplanen, samt årsrapporter.
- Dokumenter LHBT-senteret har fått oversatt: "Europarådets anbefalinger om tiltak mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering eller kjønnsidentitet" og "Standarder for behandling og helseomsorg for transseksuelle, transpersoner og personer som ikke er kjønnsnormative."
- 28 nyhetsartikler er publisert i 2013, med blant annet tema som: Homofile i Uganda, Diskrimineringsloven, LHBT i folkehelsemeldingen, diskriminering av lhbt-personer i arbeidslivet, lhbt-perspektiv for barnevernsansatte, LHBT: Status 2013 og alle forskningslanseringer.
- Informasjon om 17 lhbt-interesseorganisasjoner, 10 offentlige virksomheter som har aktivitet rettet mot lhbt-personer, 12 forskningsinstitusjoner, 5 kompetansemiljøer som tilbyr kurs og foredrag om lhbt-perspektiver.
- Kalender med LHBT-senterets kommende og tidligere arrangementer.

3. Hovedfokus i 2013

LHBT-senteret har i 2013 utvidet sitt virkeområde og innledet samarbeid med flere nye aktører og fremstår med en tydelig interseksjonalitet i sitt arbeid. Senteret er også i år etterspurt som rådgivere og bidragsyttere både nasjonalt og internasjonalt.

LHBT-senteret ønsker å bidra til at de offentlige myndighetene er gode på å inkludere lhbt-personer og lhbt-perspektiver i alt sitt arbeid. Det har senteret i 2013 blant annet gjort ved en evaluering av Regjeringens handlingsplan “Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009-2013” (lhbt-handlingsplanen). Utfra en spørreundersøkelse til byråkrater og forskere, rundebord med organisasjonene og egne vurderinger ga senteret anbefaling om videre lhbt-arbeid til BLD. Et av de viktigste funnene i evalueringen er at handlingsplanen oppfattes som en historisk milepæl og vurderes overveiende positivt av sivilt samfunn, sektormyndigheter og forskningsmiljøer. Handlingsplanens mål på området forskning og kunnskapsforvaltning har i stor grad blitt nådd i løpet av handlingsplanperioden. Når det gjelder tjenesteutvikling og kompetanseheving innenfor forvaltningen og eksisterende tjenester, gjenstår det fortsatt en del arbeid før målene kan sies å være nådd. Et annet viktig funn er at det er stor oppslutning om behovet for en ny handlingsplan knyttet til lhbt-feltet. Bufdir har også sett på viktige satsingsområder for det fremtidige arbeidet med seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I tillegg til videreføring av flere tiltak i den utgåtte handlingsplanen, foreslår LHBT-senteret fire nye satsningsområder:

- Utvikling av levekårsindikatorer for lhbt-personer
- Informasjon og implementering av ny diskrimineringslov
- Forebygge vold, trakassering og psykisk uhelse i lokalmiljøet
- Økt innsats i kommunal sektor

I tillegg til evalueringen av nasjonale handlingsplan har senteret bistått BLD i gjennomgang og status for oppfølging av Europarådets anbefaling knyttet til å bekjempe diskriminering av lhbt-personer.

Utenom det nevnte har de viktigste arbeidsområdene i 2013 vært:

- **Lhbt.no:** Ferdigstilling, lansering og videreutvikling av nettstedet, med vekt på kunnskapsbasen med norsk forskning og lhbt-ordlista.
- **LHBT: Status 2013:** En to-dagers kunnskapskonferanse som oppsummerte forskning og kunnskap om lhbt-levekår.
- **Lansering av ny forskning:** Vi har lansert forskningsrapporter om levekår for transpersoner, levekår for lhb-personer, holdninger til lhbt, lhbt-personer med etnisk minoritetsbakgrunn, samt kunnskapsoppsummeringer om arbeidsliv, barn med lhbt-foreldre og vold i nære lhbt-relasjoner.
- **Rosa kompetanse i barnevernet:** Et vellykket pilotprosjekt har ført til at Bufdir i 2014 anbefaler at det gjennomføres rosa kompetanseheving i Bufetats regioner.
- **Ny diskrimineringslov for seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk:** LHBT-senteret har gitt faglige råd til BLD rundt lovarbeidet, arrangert presselansering om loven, hold faglige presentasjoner for blant annet LDO, statlig mangfoldsnettverk og tillitsmannsapparatet i Forsvaret, vært i diskusjon om loven under skeive dager og på konferansen “LHBT: Status 2013”, som ble live streamet og vil bli lagt ut på lhbt.no i ettertid.
- **Støtte det internasjonale lhbt-arbeidet:** LHBT-senteret har bistått norske myndigheter i internasjonalt lhbt-arbeid både i bilateralt samarbeid og dialog, og knyttet til internasjonale

organisasjoner som Europarådet og FN. LHBT-senteret deltar også i flere viktige nettverk på europeisk nivå som har hatt møter i løpet av 2013.

4. Kunnskapsstatus: Hva vet vi om lhbt-liv anno 2013? Og hvor er kunnskapshullene?

I rollen som kunnskapsutvikler skal LHBT-senteret være knutepunkt for kunnskap om og formidling av lhbt-tematikk. Senteret ønsker å sette LHBT på dagsorden som fagområde, både nasjonalt og internasjonalt, gjennom å tilrettelegge, formidle og bidra til å utvikle kunnskap. I 2013 har mange av forskningsprosjektene som LHBT-senteret initiert blitt ferdigstilt, så året har vært preget av mye kunnskapsformidling og lanseringer. Et svært viktig arrangement for LHBT-senteret var "LHBT: status 2013".

4.1 LHBT: Status 2013

Den 7. og 8. november 2013 avholdt LHBT-senteret i Bufdir en to-dagers konferanse for om lag 200 deltakere. På konferansen ble den viktigste forskningen om lesbiske, homofile, bifile og transpersoner de siste fem årene oppsummert. Konferansen fant sted på Cinemateket i Oslo, og på programmet stod lanseringer av to viktige forskningsrapporter, paneldebatter, innspill/utspill-sesjoner, "LHBT-kontoret" med NRK-programleder Thomas Seltzer og en posterutstilling hvor de fleste forskningsprosjektene fra 2008-2013 ble presentert, i tillegg til et utvalg mastergradsprosjekter fra samme periode. De fleste programpostene ble innledet av en kortfilm som belyste temaet for sesjonen.

Totalt ble det avholdt 22 programposter, med til sammen 40 innledere og paneldeltakere. Sivilt samfunn var godt representert gjennom hele konferansen, og bidro blant annet med flyers og postere i tillegg til at de deltok i paneldebatter og holdt innlegg i flere sesjoner. Deler av programmet ble streamet live fra LHBT-senterets nettsider, LDO sine nettsider, hjemmesidene til Likestillingssenteret på Hamar, Gaysir.no og Blikk.no. Opptakene lå tilgjengelige i to uker, og nådde på denne måten ut til en betydelig bredere publikumsmasse enn kun de som deltok på konferansen. Det er laget redigert film av LHBT-kontor-sesjonene som vil bli lagt ut på LHBT-senterets nettsider. LDO sin sesjon "Diskrimineringsvern og offentlige tjenester" som tok for seg betydningen av den nye diskrimineringsloven, ligger ute på LDO sin Youtube-kanal.

Konferansen ble åpnet av statsråd Solveig Horne og Bufdirs direktør Mari Trommald

Bakgrunnen for konferansen var blant annet å gjøre opp kunnskapsstatus i og med at "Regjeringens handlingsplan for bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009-2013" (lhbt-handlingsplanen) var i ferd med å løpe ut, og en større konferanse var en god mulighet for å synliggjøre myndighetenes satsing på LHBT. Dessuten ønsket Bufdir å lage en større markering av de to svært viktige leveårsrapportene som skulle lanseres. Svært mange av forskningsprosjektene som ble presentert i løpet av konferansen, inkludert de to lanseringene, har bakgrunn i tiltak i lhbt-handlingsplanen. For å kvalitetssikre programmet ble det nedsatt en referansegruppe med deltakere fra Imdi, Vegdirektoratet/Statens mangfoldsnettverk, Helsedirektoratet, LLH, Helseutvalget og Skeiv Ungdom.

I tillegg til å markere myndighetenes innsats på lhbt-feltet, var et ytterligere formål med konferansen å skape bevissthet og spre kunnskap om LHBT. Målgruppen for konferansen var først og fremst saksbehandlere og ledere i offentlig forvaltning, men også forskere, sivilt samfunn, studenter, journalister, mm. Konferansen hadde over 200 påmeldte deltakere, som fordelte seg jevnt på de ulike målgruppene.

Et siste formål med konferansen var å sette dagsordenen for lhbt-arbeidet fremover. Dette blant annet ved å invitere deltakerne til dialog om hvilke satsingsområder som burde prioriteres fremover, og be om innspill til tiltak i det videre arbeidet for å bedre lhbt-personers levekår i Norge.

Konferansen, og da særlig forskningsrapportene som ble lansert under arrangementet, fikk mye presseomtale, og var blant annet omtalt i Aftenposten, NRK, Dagsavisen, Morgenbladet, Utrop, Blikk og Gaysir. Konferansen var dessuten omtalt på nettsidene til flere av departementene, og det var journalister både fra Personal og Ledelse og Kommunal Rapport til stede. Det var også stor aktivitet på Twitter under konferansen, både fra @lhbtsenteret og mange andre, og #LHBT2013 kom opp som nasjonale favoritter på åpningsdagen.

4.2 Ferdigstilte FoU prosjekter i 2013

4.2.1 Seksuell orientering og levekår. Holdninger til lhbt-personer

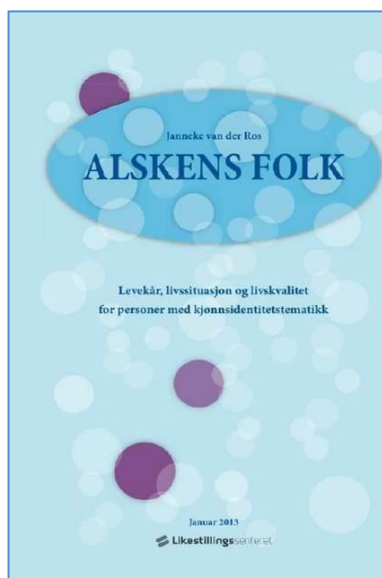
Prosjektet ble gjennomført av Uni Helse i Bergen, og ble lansert under "LHBT: Status 2013", 7.11.2012

Uni Helses undersøkelse er den mest omfattende kartleggingen av levekårene til lhb-personer i Norge basert på et nasjonalt utvalg med god representativitet. I rapporten *Seksuell orientering og levekår* sammenlignes levekårene blant henholdsvis lesbiske kvinner, bifile kvinner, heterofile kvinner, homofile menn, bifile menn og heterofile menn. Rekrutteringen og omfanget av utvalget gjør rapporten til den mest generaliserbare undersøkelsen av lhb-personers levekår her til lands. Rapporten har dessuten et unikt høyt antall bifile respondenter.

De viktigste funnene i rapporten er:

- De fleste lhb-personer lever gode liv, men enkelte undergrupper kommer dårlig ut på flere levekårsvariabler. Dette gjelder bifile generelt, og særlig bifile kvinner.
- Bifile kvinner og menn og homofile menn har noe lavere grad av livstilfredshet enn de andre gruppene.
- Det er en høyere andel psykisk uhelse blant lhb-personer enn blant heterofile. Unge under 30 år og bifile kvinner er mest utsatt.
- Over dobbelt så mange lhb-personer som heterofile rapporterer at de har forsøkt å begå selvmord, mens tallene for heterofile menn er 4 prosent og heterofile kvinner er 5 prosent, er tallene for lhb-personer henholdsvis 10 prosent for homofile menn, 11 prosent for bifile menn, 12 prosent for lesbiske kvinner og hele 19 prosent for bifile kvinner.
- Det er en positiv endring i holdningene til lhbt-personer, men fortsatt er en betydelig andel av befolkningen negative til disse gruppene. Blant annet viser rapporten av fire av ti menn synes sex mellom to menn er feil, en av seks ville flyttet seg dersom de satt ved siden av en homofil mann på bussen, og en av fem oppgir at de grøsser når de tenker på transpersoner.
- Lhb-personer har gjennomgående i større grad enn heterofile lagt merke til negative kommentarer eller oppførsel fordi en kollega blir betraktet som lesbisk, homofil, bifil eller skeiv.
- Blant homofile og lesbiske er et flertall åpne om sin seksuelle orientering, men en del skjuler fortsatt på ulike sosiale arenaer. Blant bifile er det et markant mindretall som gjennomgående er åpne om sin seksuelle legning.
- Å administrere åpenhet om sin seksuelle orientering er en del av hverdagen for lhb-personer. Det dreier seg ikke om å enten være i eller ute av skapet, men om en kontinuerlig prosess hvor man håndterer åpenhet på ulike arenaer.
- Lhbt-personer opplever minoritetsstress på grunn av sin marginaliserte posisjon i samfunnet, inkludert negative holdninger fra omgivelsene og stadige forventninger om at alle er heterofile. Minoritetsstress henger sammen med håndtering av åpenhet, og påvirker livstilfredshet og psykisk helse.

4.2.2 Levekår, livssituasjon og livskvalitet for transpersoner og personer med kjønnsidentitetstematikk

Prosjektet ble gjennomført av Likestillingscenteret på Hamar, og lansering av rapport fant sted 24.1.2013 med seminar hos Bufdir.

Vi valgte å ikke ta med transpersoner og transseksuelle i den store lhb-levekårsundersøkelsen som er beskrevet over, fordi denne gruppen skiller seg fra lhb-personer på flere områder. Det eksisterer lite forskningsbasert kunnskap om gruppens levekår i Norge. En viktig del av undersøkelsen var å finne ut av hva som fantes av eksisterende kunnskap både nasjonalt og internasjonalt. Transpersoner og transseksuelle skiller seg også ved at det ikke er deres seksuelle orientering, men kjønnsidentitet og/eller uttrykk som gjør dem til en minoritet.

Likestillingscenteret på Hamar har brukt fokusgrupper, intervjuer med organisasjoner og fagfolk, samt en internasjonal kunnskapsoppsummering for å belyse levekår, livssituasjon og livskvaliteten til transpersoner og personer som har opplevd eller opplever kjønnsidentitetsproblematikk.

Rapporten gir kunnskap om levekårene, spesielt innen områder som oppvekst, helse og arbeidsliv, samt hvordan det er å komme ut/leve åpent. Den gir videre innspill til tiltak for å bedre det offentlige tjenestetilbudet for denne gruppen.

Viktigste funn:

- Transpersoner og andre med kjønnsidentitetstematikk er en svært mangfoldig gruppe, som også har indre motsetninger.
- Det er stor uvitenhet om hva det innebærer å være transperson, men ikke uvilje i ulike tjenester.
- Det er stor forskjell i levekår og livskvalitet og krav på offentlige tjenester om man har diagnosen transseksualisme (er transseksuell) eller om man ikke har den (er transperson). Med diagnosen har man mange rettigheter og får god hjelp til å leve ut sin kjønnsidentitet, uten diagnose har man ikke krav på dette.
- Transpersoner opplever diskriminering i helsevesenet, på arbeidsplassen og på skolen. Det finnes dårlig med helsetilbud/offentlige tjenester for transpersoner.

4.2.3 LHBT-personer med etnisk minoritetsbakgrunn

Prosjektet er gjennomført av Fafo. Rapporten ble lansert under "LHBT: Status 2013", 8. November 2013.

Hovedmålet for forskningsprosjektet var å belyse hvordan det oppleves å befinne seg i krysningspunktet mellom normer for kjønn og seksualitet i henholdsvis ulike minoritetskulturer og i det norske samfunnet. Det gjelder for eksempel håndtering av forventninger fra minoritetsmiljøer og lhbt-miljøer i Norge.

Fafos undersøkelse "Åpne rom – lukkede rom - lhbt-personer med etnisk minoritetsbakgrunn" var basert på kvalitative intervjuer med en rekke lhbt-personer med etnisk opprinnelse Afrika, Sør-Amerika og Midtøsten.

Hovedfunn i rapporten er blant annet:

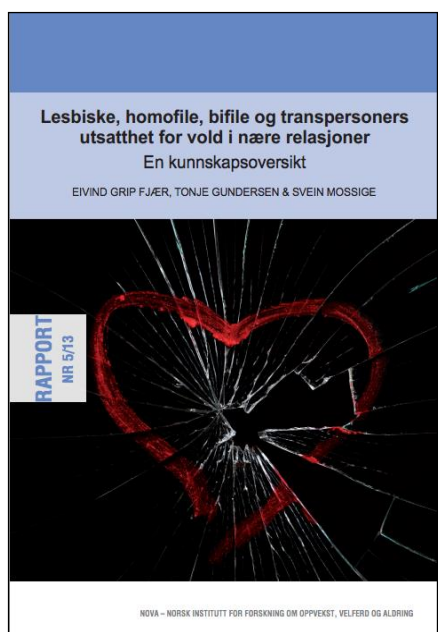
- Noen av informantene lever i et “åpent rom” hvor de er åpne om sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet ovenfor omgivelsene. Mange møter imidlertid utfordringer med å være åpne, og lever enten i et “halvåpent rom” hvor de er åpne for enkelte personer i sin omgangskrets, men ikke alle, eller i “lukkede rom” hvor de helt skjuler sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet.
- Ensomhet og mangel på tilknytninger også utbredt, og en del opplever å falle mellom to stoler og blir avvist både i sitt etniske miljø og i det skeive miljøet.
- Det er ulikheter mellom de ulike etniske gruppene med hensyn til stigmatisering og negative reaksjoner fra omgivelsene, noe forskerne til dels knytter til botid, altså hvor lenge de ulike innvandrergруппene har bodd i Norge. Eksempler på sanksjoner kan være psykisk press, avvising, trusler om vold og vold.
- Transpersonene opplever jevnt over sterkere negative sanksjoner enn lhb-personene.
- Fenomenet skeiv migrasjon, innvandring til Norge på grunn av seksuell orientering eller kjønnsidentitet, er for første gang drøftet i denne rapporten. Funnene viser at det er behov for kompetanseheving i norske asylmottak.

4.3 Kunnskapsoppsummeringer

4.3.1 Kartlegging av lesbiske, homofile, bifile og transpersoners utsatthet for vold i nære relasjoner.

Prosjektet ble gjennomført av NOVA og lansert som skeiv lunsj i mai 2013.

Lhbt-perspektivet skal også inn i Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner, og LHBT-senteret fikk ansvar for å lyse ut et forskningsprosjekt om dette (Tiltak 20). Prosjektet ble utlyst som en kunnskapsoppsummering. Gjennom et litteraturstudium av foreliggende norsk og internasjonal forskning, har NOVA kartlagt lesbiske, homofile, bifile og transpersoners utsatthet for vold i nære relasjoner, inkludert omfang, særpreg, situasjoner, konsekvenser, samt behov for hjelp og beskyttelse.

Hovedfunnene i undersøkelsen er:

- De undersøkte studiene viser til dels stor utsatthet for vold i nære relasjoner blant lesbiske, homofile og bifile. Få av de gjennomgåtte omfangsstudiene har inkludert transpersoner, og der transpersoner er inkludert er antallet respondenter for lavt til at det er mulig å si noe om omfang for denne gruppa. Studiene viser klart at mishandling i lesbiske, homofile og bifile forhold i høy grad eksisterer. Samtidig gir ikke studiene grunnlag for å anta at det er store forskjeller i utbredelse av vold i nære relasjoner mellom lhbt-personer på den ene siden og heterofile på den andre.
- I studiene rapporteres det hyppigst om psykisk partnervold, men det er store variasjoner i forekomst fra en studie til den neste, fra 22 og opp mot 90 prosent. Når det gjelder utsatthet for fysisk vold, varierer forekomsten i studiene fra 14 til 58 prosent. Andelen rapporterte tilfeller av seksuell vold i ulike studier varierer fra 3 til 30 prosent.

- Lhbt-personer som er utsatt for vold i nære relasjoner ser ut til å møte en rekke barrierer mot å få adekvat hjelp. Årsakene finnes både i holdninger blant hjelperne og i mangel på åpenhet om egen seksuell orientering eller kjønnsidentitet.
- Rapporten peker videre på en rekke mangler ved den internasjonale forskningen som er gjort om lhbt-personer og vold i nære relasjoner, herunder mangelen på omfangsstudier basert på representative utvalg og kvalitative studier som går inn på hvordan lhbt-personer opplever volden de utsettes for.

4.3.2 Forskning om barn som vokser opp i familier der foreldre er lesbiske, homofile, bifile og/eller transpersoner

Prosjektet er gjennomført av NOVA og rapport ble lansert på skeiv lunsj i august 2013.

Det er et behov for mer samlet kunnskap om forholdene for barn som vokser opp med foreldre som er lesbiske, homofile, bifile og/eller transpersoner. Forsking om dette er et av tiltakene i Regjeringens lhbt-handlingsplan (Tiltak 6). Det finnes mange internasjonale undersøkelser, og en god del er også utført i Norge, uten at dette har blitt sammenstilt. Det ble derfor utarbeidet en kunnskapsoppdatering av eksisterende forskning på temaet, På bakgrunn av eksisterende statistikk gir NOVA et anslag for hvor mange barn dette gjelder i Norge.

Rapporten gir en solid kunnskapsoppdatering som kan danne basis for fremtidige empiriske studier av ulike familiekonstellasjoner i en norsk setting. De internasjonale funnene konkluderer i hovedsak med at seksuell orientering eller kjønnsidentitet ikke har betydning for foreldrenes omsorgskompetanse. Forskerne argumenterer med at selv om funnene ikke sier dette er utslagsgivende for foreldrenes

omsorgskompetanse i seg selv, kan det ha noe for seg å sammenlikne oppvekstsituasjonen til barn og unge når foreldrenes seksuelle orientering eller kjønnsidentitet varierer. Da er det imidlertid viktig å ikke forveksle konsekvenser av seksuell orientering/kjønnsidentitet med konsekvenser av for eksempel antall foreldre, foreldrenes kjønn, samlivsstatus og biogenetisk slektskap til barna, hvilket krever gode metodiske tilnærmingmåter. Det vil da være av interesse å studere spesielt om organiseringen av foreldreskapet (for eksempel heltid-deltid) og sammensetningen av barnegruppene i utvalgene (for eksempel med hensyn til alder og måten barnet har blitt en del av familien på) varierer systematisk avhengig av om foreldrene er lesbiske, homofile, bifile eller transpersoner.

Et av de overordnede funnene i rapporten er det mangler gode, deskriptive studier av flere aspekter ved barn og unges situasjon når de vokser opp i familier der minst en av foreldrene er lhbt-person, ikke minst norske studier. Slike studier bør gi ny og utvidet innsikt i dagligliv og oppvekst for barna og ungdommene dette gjelder, med et helhetlig perspektiv. At det mangler kunnskap kan ha sammenheng med at forskningsfeltet ikke er så mange tiårene gammelt. Forskningen har dessuten ofte vært utført i en kontekst der det har vært viktig å få fram at særlig lesbiske foreldre er (minst) like gode omsorgspersoner som heterofile foreldre, noe som igjen har sammenheng med tidligere barnefordelingsaker der lesbiske kvinner risikerte å miste omsorgen for barna sine på grunn av sin seksuelle orientering. Etter hvert har det kommet mer forskning om homofile par som foreldre, men denne er svært liten sammenliknet med forskningen om

lesbiske par. Forskerne har omtrent ikke greid å finne noe forskning om foreldre som er bifile eller transpersoner.

4.3.3 Arbeidslivs-kunnskapsoppsummering

Prosjektet ble gjennomført av Fafo og rapport ble lansert på et seminar hos Fafo som del av Skeive dager i juni 2013.

LHBT-senteret utlyste en kunnskapsoppsummering og dokumentasjonsanalyse om diskriminering og inkludering av lhbt-personer på arbeidsplassen, som oppfølging av tiltak 4 i Regjeringens lhbt-handlingsplan. Rapporten skal for det første oppsummere eksisterende forskning på temaet både fra Norge og andre land vi kan sammenlikne oss med. For det andre gjennomføres en dokument-studie av diskrimineringssaker der seksuell orientering og/eller kjønnsidentitet er årsak for diskrimineringen. Det finnes få slike saker fra Norge, derfor så Fafo også på diskrimineringssaker fra Sverige og Storbritannia.

De viktigste funnene i undersøkelsen er:

- Det er godt dokumentert at det foregår diskriminering på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsidentitet i mange land. Dette kommer fram både gjennom forskningsbidrag, Fafos informantintervjuer og gjennom saker fra diskrimineringsombudene.
- Det generelle bildet er at diskrimineringen finnes mange former. Det dreier seg ofte om mer uformelle og til dels skjulte former som baktaling, negative bemerkninger, utfrysing og usynliggjøring. Diskriminering av mer formell karakter inkluderer å bli fratatt arbeidsoppgaver, å bli presset ut av stillingen, bli nektet forfremmelse eller å miste jobben. Mangfoldet gjør at diskriminering er vanskelig å måle i kvantitative spørreundersøkelser.
- Det finnes studier bl.a. fra Sverige som belyser diskriminering i ansettelsesprosesser og forekomsten av lønnsdiskriminering. F.eks. viser en svensk feltekspertimentstudie med utsendelse av søknader, at det forekommer diskriminering av lesbiske og homofile arbeidssøkere i rekrutteringsprosesser.
- Det kan tyde på at det på arbeidsplasser med fordommer mot lesbiske, homofile og bifile også er fordommer mot andre grupper, som etniske minoriteter, personer med nedsatt funksjonsevne og kvinner.

4.4 Forskningsformidling

LHBT-forskningsantologi: Fafo har fått tilskudd fra Bufdir til å utarbeide en antologi som oppsummerer norsk forskning om levekår og livssituasjon for lesbiske, homofile og bifile på 2000-tallet. LHBT-senteret er del av prosjektet ved at Bjørn Lescher-Nuland og Hans Wiggo Kristiansen både er tilknyttet prosjektet som medredaktører av antologien og som bidragsytere. Boka løfter fram ny kunnskap om sosiale forhold og holdninger til lesbiske, homofile og bifile (LHB). De siste 15 årene har livssituasjonen deres blitt satt på den

politiske dagsorden, og holdningene til gruppen har endret seg mye. Boka ble ferdig høsten 2013, og hadde lansering hos Fafo i begynnelsen av januar 2014.

Temaer som tas opp i boken inkluderer:

- Hvilke holdninger har folk til LHB-personer i dag?
- Hva skal til for at lesbiske skal oppleve gode møter med sin lege?
- På hvilken måte blir det undervist om lesbiske og homofile til ungdom?
- Hvordan er det å leve som LHB-person med etnisk minoritetsbakgrunn?
- Er lesbiske, homofile og bifile personer med nedsatt funksjonsevne dobbelt diskriminerte?
- Hvordan er det å være gammel og lesbisk eller homofil?
- Er det greit å være åpen på jobb?
- Hvordan er det å leve som homofil og hivpositiv?

5. LHBT-senteret i Verden 2013

En god del av LHBT-senterets aktivitet i 2013 har dreid seg om internasjonalt arbeid og samarbeid. Senteret har deltatt på internasjonale konferanser og møter som bidragsytere og innledere.

5.1 Bidrag til og deltakelse på FN-konferanse i Oslo

15. og 16. april arrangerte sørafrikanske og norske myndigheter en internasjonal konferanse i Oslo om menneskerettigheter, seksuell orientering og kjønnsidentitet. Konferansen samlet mer enn 200 deltakere fra 84 land fra alle verdens regioner.

Konferansen var et resultat av en prosess på kryss av verdens regioner, initiert av Sør-Afrika og støttet av Norge og andre støttespillere til FNs menneskerettighetsråds resolusjon 17/19 om menneskerettigheter, seksuell orientering og kjønnsidentitet, som ble vedtatt i juni 2011.

Lhbt-personer blir utsatt for diskriminering og vold i alle deler av verden. Oslo-konferansen hadde som mål å basere seg på erfaringer fra alle deler av verden knyttet til livssituasjonen til lhbt-personer, og det ble derfor gjennomført regionale konferanser i forkant av Oslo konferansen i Kathmandu (Nepal), Paris (Frankrike) og Brasilia (Brasil), samt en rekke arrangementer i sivil samfunn i den afrikanske regionen. Erfaringene fra de regionale seminarer ble presentert på Oslo konferansen, som hadde som formål å bruke disse erfaringene til å identifisere de viktigste utfordringene i arbeidet videre, både knyttet til barrierer for innsats og god praksis. Konferansen hadde som mål å komme frem til løsningsforslag knyttet til hvordan best håndtere brudd på

menneskerettigheter knyttet til seksuell orientering og kjønnsidentitet på en samordnet og systematisk måte.

Ban Ki-Moon (FNs generalsekretær) og Navi Pillay (FNs Høykommissær for menneskerettigheter) hadde innlegg på konferansen via video.

Ved å samle representanter for FNs medlemsland, ansatte i FN, representanter fra regionale og internasjonale menneskerettighetsmekanismer, medlemmer av nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner og sivilt samfunn, samt individuelle menneskerettighetsforkjempere fikk konferansen frem nye ideer og etablerte et felles utgangspunkt for den fremtidige innsatsen knyttet til å sikre menneskerettigheter for lhbt-personer.

Konferansen ga også mulighet til å høre om erfaringer fra arbeidet som gjøres hos Norge. Deltakerne fikk mulighet til å besøke Bufdir og LHBT-senteret, og fikk presentasjon om arbeidet med den norske handlingsplanen "Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner" ved Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, om LHBT-senteret i Bufdir ved seniorrådgiver Bjørn Lescher-Nuland og om Rosa Kompetanse ved LLH.

5.2 Menneskerettighetskonferanse i Thailand

I juni arrangerte Justisdepartementet i Thailand, ved Right and Liberties Protection department, en internasjonal menneskerettighetskonferanse som bl.a. satte søkelys på rettigheter for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Dette er et aktuelt tema i Thailand som for tiden arbeider med forslag til en partnerskapslov for par av samme kjønn.

Konferansen samlet ca. 250 deltakere som fikk høre innledere fra bl.a. Sverige, Brasil, Australia, Uganda, Storbritannia, Tonga, Nepal, Indonesia og Filippinene i tillegg til Thailand. LHBT-senteret var representert ved seniorrådgiver Bjørn Lescher-Nuland som deltok i et panel med tittel "LGBT rights: Promotion and protection of LGBT in laws, policies and practices" sammen med Sunil Pant (Blue Diamond Society, Nepal), Joleen Mataele (Tonga Leitis' Association, Tonga), Wirat Kallayasiri (parlamentsmedlem Thailand) og Kittinun Tromtouch (Rainbow Sky Association, Thailand). Panelet ble ledet av Anjana Suvarnananda (Anjaree Foundation, Thailand).

Konferansen viser hvor sentralt lhbt står på menneskerettighetsagendaen, og norske erfaringer vekker stor interesse.

I etterkant av konferansen ønsket Director General Naras Savestanan i det Thailandske justisdepartementets Right and Liberties Protection Department et møte for å utveksle flere erfaringer om arbeid med lhbt. Han

besøkte Norge i begynnelsen av juli, og møtte LHBT-senteret og BLD. På møtet ble bl.a. norske erfaringer knyttet til handlingsplanen, felles ekteskapslov, rett til familieliv for lhbt-personer og ny diskrimineringslov for seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk diskutert.

5.3 IDAHO 2013 Forum: Joining forces moving forward

17. mai er den internasjonale dagen mot homofobi og transfobi ofte kalt IDAHO. I 2013 ble dagen markert med en internasjonal konferanse i Haag i Nederland, der 700 personer fra 34 land deltok. Temaet for konferansen var "Joining Forces, Moving Forward; in Europe and Beyond".

Norge hadde flere deltakere på konferansen. LHBT-senterets Bjørn Lescher-Nuland bistod det nederlandske vertskapet med gjennomføring av myndighetenes lhbt-nettverksrundebord. LHBT-senterets Hanne Grasmo var på ekspertmøtet knyttet til transpersoner. Norske deltakere deltok også på vegne av politiet og forsvaret på hhv European Gay Police Association Conference og NATOs lhbt-rundebord.

Konferansen markerte også den første offisielle opptreden fra Dronning Maxima av Nederland, som deltok på konferansemiddagen. Dronningen konverserte med LHBT-senterets Bjørn Lescher-Nuland, og kommenterte at hun var imponert over Norges innsats på området.

På konferansen lanserte også organisasjonene ILGA Europe og Transgender Europe (TGEU) kart over status knyttet til henholdsvis lhbt- og transpersoners rettigheter. ILGA gir Norge score på 66 prosent knyttet til rettigheter til

lhbt-personer, men gir trekk for manglende rettigheter til transpersoner.

5.4 Intersex expert meeting Malta

Den 1. og 2. desember 2013 ble det avholdt et todagers møte om intersex på Malta. Møtet var arrangert av menneskerettighetskommissærens kontor, og fant sted i sammenheng med The 2013 Intersex Forum som ble arrangert av ILGA og ILGA-Europe. Julie Jacobsen deltok fra LHBT-senteret.

Formålet med møtet var å diskutere menneskerettighetsutfordringer som intersex-personer står ovenfor og hvordan situasjonen for denne gruppen kan bedres. Innspill fra dette møtet vil brukes som bidrag til en issue paper fra menneskerettskommissæren. Møtet var også en viktig arena for nettverksbygging for personer som arbeider med intersex-tematikk.

5.5 The Informal Network of Governmental LGBT Focal Points

LHBT-senteret deltar i The Informal Network of Governmental LGBT Focal Points som møtes en gang hvert halvår med deltakere fra om lag 30 europeiske land i tillegg til deltakelse fra Europarådet og EU. Nettverket er en viktig møteplass for erfaringsutveksling og uformell diskusjon om muligheter og utfordringer i lhbt-arbeidet. Nettverket hadde møter i Nederland og Montenegro i 2013. LHBT-senteret bistår BLD i møtene.

5.6 Europarådets LHBT-prosjekt

Et annet viktig internasjonalt arbeid LHBT-senteret har gitt bistand til har vært Europarådets lhbt-prosjekt. Prosjektet retter seg mot seks prosjektlend (Latvia, Polen, Italia, Serbia, Montenegro og Albania) og har satt søkelys på hvordan utvikle lhbt-politikken i prosjektlandene. LHBT-senteret ved Bjørn Lescher-Nuland har gitt løpende bistand til Europarådet ved behov, bl.a. ved å være møteleder på seminar i Riga i april knyttet til statistikk, dokumentasjon og analyse på lhbt-feltet.

6. Pådriver for integrering av lhbt-perspektivet

Et av LHBT-senterets viktige mål er å bidra til likeverdige offentlige tjenester, der lhbt-perspektivet er en naturlig del av jobben for offentlig ansatte og i offentlige tjenester. I dette arbeidet skal LHBT-senteret støtte og styrke arbeidet i de ulike sektorene, uten å overta deres rolle. Senteret skal bidra til å spre kunnskap som finnes i FoU-miljøer og lhbt-organisasjoner om lhbt-feltet, og foreslå kompetanseheving der dette virker nødvendig. Senteret skal også følge med på og videreformidle god praksis på feltet, noe vi gjør på møter, seminarer og konferanser i inn- og utland. LHBT-senteret arrangerer egne arrangementer, og tar initiativ til arrangementer hvor senteret samarbeider med andre.

6.1 Interseksjonalitet

En viktig målsetting i arbeidet til LHBT-senteret er å være del av den brede tilnærmingen til likestillingsfeltet i Bufdir. Det innebærer nært samarbeid med andre områder som f.eks. arbeid med kjønnslikestilling og personer med nedsatt funksjonsevne. Interseksjonalitet (kryssende diskrimineringsgrunnlag) har vært tema i mye av senterets arbeid. Bl.a. har man satt søkelys på interseksjonalitet på lhbt-feltet ved å gjennomføre følgende møter:

- Møter med innvandrersorganisasjoner og ressurspersoner i arbeidet med lhbt-personer med etnisk minoritetsbakgrunn

- Møte med Sametinget, LDO, Galdu og LHBT-organisasjoner
- Samarbeidsmøter med unge funksjonshemmede og skeiv ungdom

6.2 Skeiv lunsj – forum for fagpersoner

I løpet av 2013 har LHBT-senteret utviklet et godt nettverk for saksbehandlere, forskere og andre fagpersoner på lhbt-feltet. "Skeiv Lunsj" er et åpent forum for fagpersoner, og har jevnlig mellom 20 og 50 deltakere. Vi inviterer til å møtes en time i lunsjen, der vi starter med en halvtimes presentasjon fra en forsker, med påfølgende samtale og diskusjon. Invitasjonen går ut via en epostliste med rundt 300 navn, samt annonseres på Facebook og på lhbt.no.

Tema for "Skeiv Lunsj" i 2014:

- "Lesbisk hos legen", Mari Bjørkman
- "Hiv hos menn som har sex med menn", Rigmor Berg.
- "Lansering av rapporten om vold i nære lhbt-relasjoner", NOVA v/ Svein Mossige
- "Intersex – research and community perspectives" Katrina Roen
- Lansering av lhbt.no" LHBT-senteret
- "Lansering av ny rapport: Å vokse opp i familier der en av foreldrene er lesbisk, homofil, bifil eller transperson"
- "Holdninger til homofile og lesbiske ekteskap i Norge og Sverige", Niklas Jakobsson.

6.3 LHBT-senteret bidrar og deltar

Senteret blir invitert som foredragsholdere, innledere til debatt, paneldeltakere og for å hilse og åpne konferanser. I 2013 har mange ønsket å høre om kjønnsidentitetstematikk, det nye diskrimineringsvernet og lhbt.no. Annen foredragsvirksomhet har bl.a. vært:

- Presentasjon/innledning til samtale i Nettverk for homofil og lesbisk helse i Norsk allmennlegeforening.
- Innledning til filmvisning på Queer Cinema, snakket om bifile og skeivhet.
- Deltatt, med innspill og samtale med LDO, på Steensveens Ressurssenters Sommerfest.
- Homotinget: Hanne Grasmø som paneldeltaker.
- Foredrag og samtale hos LDO (m Likestillingsnemda) om kjønnsidentitetstematikk og lhbt.no
- Foredrag for Statlig mangfoldsnettverk om LHBT i arbeidslivet, og tematisering av seksuell orientering og kjønnsidentitet i medarbeiderundersøkelser.
- Foredrag for tillitsvalgte i Forsvaret (Kjevik): Lhbt-perspektivet, ny diskrimineringslov og lhbt.no.
- Hilsningstale på Diagnoseutvalgets sin hyllest til avtroppende leder Svein Skeid.
- Samtale på scenekanten: Hanne Grasmø med Jørgen Lorentzen om kjønnsroller og kjønnsidentitet – etter forestilling på Åpne teater i anledning stemmerettsjubileet.
- Pridehouse under Skeive dager: Bjørn Lescher-Nuland deltok i to panel om henholdsvis lhbt-eldre og om transpersoners rettigheter i Norge.
- Rosa kompetanse seminar Geilo: Hans Wiggo Christiansen holdt foredrag om eldre homofile menns livshistorier.

- Foredrag i Bergen kommune knyttet til Bergen kommunes handlingsplan "Fremtidens arbeidsplass" om arbeid med LHBT på arbeidsplassen.
- Innlegg på barnehagekonferanse i Hamar, om kjønnsperspektiver på vennskap.

LHBT-senteret besøkte Skeive dager sammen med avdelingsledelsen i Avdeling for Rettferd og Inkludering, og deltok på mottagelse hos Statsministeren for organisasjoner og aktivister på lhbt-feltet.

6.4 Pådriver og rådgiver for kompetanseheving i offentlig sektor

LHBT-senteret har bidratt i arbeid for å øke lhbt-kompetansen i barnevernet, familievernnet, og i fosterhjemtjenesten.

6.4.1 Rosa Kompetanse i Barnevernet

Rosa kompetanse i barnevernet er utviklingsprosjektet for kompetanseheving på LHBT. Et eget kurs for ansatte i barnevernssektoren ble ferdig utviklet og en pilot ble prøvd ut på institusjoner i det statlige barnevernet i Region øst i 2013. Evalueringsrapporten var svært positiv, og dette er et kompetanseopplegg som Bufdir anbefaler som et godt tiltak for kompetanseheving av ansatte i Bufetat. Regionene i Bufetat kan selv, eller i samarbeid med Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner finne hensiktsmessige måter Rosa kompetanseheving kan tilbys i eget tjenestetilbud. Dette må gjøres innen rammen av eget budsjett, men hva som er gjort på dette området vil inngå i rapporteringen fra regionene i 2014.

"Rosa kompetanse i barnevernet" er en oppfølging av tiltak 23 i lhbt-handlingsplanen. Formålet er å bidra til at tjenestene i det statlige barnevernet og den kommunale barnevernstjenesten skal kunne hjelpe og følge opp ungdom som er lesbiske, homofile, bifile eller transpersoner. Utviklingsprosjektet har hatt en referansegruppe som bestod av representanter fra Bufdir (ved Avdeling for kvalitet i Barnevernstjenester samt LHBT-senteret) og LLH samt Landsforeningen for barnevernsbarn og RVTS. Institusjonene som deltar i prosjektet vil få en plakett som kan henges opp, som skal signalisere til ungdom på institusjon kan snakke trygt med ansatte.

LHBT-senteret har også bidratt til kompetanseheving i Bufetat gjennom et foredrag på Ledersamling i region Midt-Norge, sammen med Rosa Kompetanse, og en innledning og samtale på samling for lederne i Kvalitetsreformen i barnevernet.

Høsten 2013 fikk også Rosa Kompetanse i LLH tildelt et prosjekt med å utvikle en nettbasert ressurs for vedlikehold av kompetansen, for de som har gått på kursene. Dette utvikles i nært samarbeid med Bufdir og ventes å lanseres i løpet av 2014.

6.4.2 Nettundersøkelse om lhbt-personer som fosterforeldre

LHBT-senteret ønsker å følge med på innsatsen for lhbt-fosterforeldre, etter at Bufdir har hatt vellykkede kampanjer med å rekruttere lhbt-personer som fosterhjem. Bufdir gjennomførte derfor en nettundersøkelse som ble markedsført på gaysir.no, med formål om å nå homofile, lesbiske, bifile og transpersoner som er eller har vurdert å bli fosterhjem, for å spørre om deres erfaringer i møtet med Bufetat.

6.4.3 Standarder for behandling og helseomsorg for transseksuelle, transpersoner og personer som ikke er kjønnsnormative

LHBT-senteret har i 2013 også gitt noen mer begrensede oppdrag om forskningsformidling: Universitetet i Agder har oversatt "Standards of Care for Transgender Health". "Standardene" gis ut av Word Professional Organisation for Transgender Health, som består av verdens fremste fagfolk på feltet. Oversettelsen skal også bidra med en egen kommentar for å formidle sammenhengen mellom disse standardene og den norske situasjonen, og har den norske tittelen: Standarder for behandling og helseomsorg for transseksuelle, transpersoner og personer som ikke er kjønnsnormative.

6.4.4 E-lærings-prosjektet for opplæring i Likestilling, inkludering og ikke-diskriminering

LHBT-senteret har bidratt i en arbeidsgruppe bestående av representanter for Bufdir, Imdi, LDO og Likestillingssenteret på Hamar for å vurdere behov og rammer for å utvikle et kompetansehevingsverktøy om likestilling.

Bufdir har på vegne av arbeidsgruppen utarbeidet en rapport som dokumenterer behovet for et e-læringsverktøy om likestilling og mangfold, og hvordan et slikt e-læringsverktøy bør utformes. Dette er et tiltak knyttet til det brede likestillingsarbeidet, og omhandler ikke bare likestilling mht seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, men likestilling mht alle grunnlag jf. Diskrimineringslovgivningen. I rapporten som ble oversendt BLD i desember 2013, anbefales det at det bør utvikles et e-læringsverktøy knyttet til likestilling og mangfold på alle diskrimineringsgrunnlagene. Verktøyet burde i første omgang utvikles for ansatte i statlig sektor. E-læringsverktøyet bør både rette seg mot alle ansatte, samt at det bør inneholde en mer omfattende modul som retter mot ledelse og ansatte som jobber med personal/HR.

6.5 Nettverksbygging og styringsgrupper

I løpet av 2013 har LHBT-senteret så langt det er mulig deltatt i forum, nettverk, i referansegrupper og handlingsplanarbeid for å bidra til kompetanseheving i det offentlige.

LHBT-senteret sitter i følgende styringsgrupper/referansegrupper: Rosa Kompetanse Justis, Rosa Kompetanse Helse, Rosa Kompetanse Barnevern, Rosa Kompetanse Skole. I tillegg har vi holdt jevnlig samarbeidsmøter med LDO.

Senteret har også deltatt i referansegruppen for nasjonal folkehelseplan, i koordineringsgruppe for oppfølging av nasjonal strategiplan for hiv/aids "Aksept og mestring" på direktoratsnivå og referansegruppe for arbeid med handlingsplan for selvmord og selvskading, samt i referansegruppen for LHBT-handlingsplan i Oslo kommune. Videre har senteret bidratt til Sex & Politikk sin "Uke sex" temamateriale om kjønn og kjønnsidentitet (2014) – over 50.000 ungdom får seksualundervisning gjennom materiale og nettside årlig. Vi har også gitt faglig bistand til UDI som i 2013 har arbeidet med kompetanseheving av sine ansatte på asylmottak. LHBT-senteret har også deltatt i en workshop med NIKK (Nordisk nettverk for kjønn og kjønnsforskning) for å kartlegge utfordringer og samarbeidsmuligheter i Norden. Som oppdragsgiver har vi deltatt i referansegruppene for våre egne forskningsprosjekter.

7. Kompetanseheving

Som nasjonalt kunnskapssenter er det viktig for LHBT-senteret å sørge for jevnlig kompetanseheving og faglig påfyll for sine medarbeidere. Dette gjøres både gjennom egne arrangerte møter, studieturer og deltakelse på seminarer og konferanser.

I 2013 har LHBT-senteret fortsatt kompetansehevingen på kjønnslikestilling og trans*tematikk, og har hatt spesielt behov for å oppdatere oss på surrogati og intersex. Dette har vi bl.a. gjort ved interne møter i Bufdir, tematisert på skeiv lunsj, belyst på lhbt.no eller deltatt på internasjonale seminarer.

Andre arrangementer som har gitt oss økt kompetanse er blant annet: LDO-møte med presentasjon av ny diskrimineringslov, LGBT Psychology congress i Lisboa, Harry Benjamin Ressurssenters jubileumskonferanse om kjønnskorrigerende behandling, og LDO-debatt om sexkjøpsloven.

8. Informasjon fra LHBT-senteret 2013

Fokus for informasjonsarbeidet i 2013 har hovedsakelig vært lhbt.no, i tillegg til det store løftet med kunnskapskonferansen "LHBT: Status 2013". I tillegg bygget LHBT-senteret seg sakte og sikkert opp som en aktør på sosiale media.

8.1 Artikler på lhbt.no

I forbindelse med lansering av lhbt.no publiserte LHBT-senteret fem generelle infoartikler:

- Hva er LHBT?
- Mini-guide om inkluderende språk
- LHBT i forskningen
- LHBT i lovverket: Diskrimineringsvern
- LHBT i lovverket: Retten til familieliv

8.2 Sosiale media

Målet for LHBT-senterets bruk av sosiale media er primært å gjøre kjent LHBT-senteret og lhbt.no, dernest å spre kunnskap og informasjon om egne og andres arrangementer og initiativ. Senteret er aktive på Facebook som LHBT-senteret, men bruker Twitter @lhbtsenteret mer sporadisk.

Antall følgere på Facebook har økt fra 310 ved forrige årsskifte, til 520. Postene når vanligvis mellom 300 og 1000 personer, med en peak på over 6.000 rundt "LHBT: Status 2013"-konferansen, men da hadde vi betalt for en annonse. LHBT-senteret har postet rundt 280 ganger i løpet av 2013, om egne arrangementer med påmelding, andres arrangementer, forskning og medieoppslag.

På Twitter har det vært variabel aktivitet, knyttet til om vi har hatt arrangementer eller ikke, @lhbtsenteret har økt fra 99 følgere til 209 følgere, og hatt 41 egne twittringer i samt 18 re-tweets. LHBT-senteret var aktiv på sosiale media under "LHBT:Status 2013" og promoterte også #lhbt2013, som ble aktivt brukt og kom opp som nasjonal favoritt under konferansen.

8.3 Annet Informasjonsarbeid

LHBT-senteret har ikke selv vært så mye ute i media i 2013 som det foregående år. En artikkel med spesielt fokus på LHBT-senteret ble publisert i Blikk i september: "Hva har LHBT-senteret oppnådd?". Ellers har vi løftet fram våre forskningslanseringer, bidratt til synliggjøring av forskerne, lhbt-organisasjoner og Bufdirs direktør i flere saker, blant annet et medieoppslag om homofile fosterforeldre. Bufdir bidro til å sette LHBT i arbeidslivet på dagsorden i forbindelse med den internasjonale komme-ut dagen 11. oktober med en kronikk i Aftenposten: "Er det uproft å være homo?".

LHBT-senteret har selv kommet med faglige kommentarer i enkelte oppslag, og ellers hjulpet journalister med lhbt-perspektiv, begreper og informasjon. Senteret har også hjulpet til med talepunkter for Bufdir og BLD. LHBT-senteret samarbeider med Kilden.no, som gjør forskningsjournalistikk rundt alle lanseringene våre, og vi får også re publisere deres artikler. De fleste lanseringene har fått oppslag i nasjonalt media.

De tre største mediebegivenhetene for LHBT-senteret i 2013 var:

- Stor medieblest om transpersoner rundt lanseringen av "Alskens Folk", både forskerne, fagpersoner og trans*organisasjonene selv fikk mye medietid. Både TV2, NRK-radio, flere store aviser og mange nasjonale nettsteder ga lanseringen oppmerksomhet. LHBT-senteret kommenterte blant annet på NRK Dagsnytt og i VG, og ledet en debatt på Litteraturhuset. I etterkant har forskerne bak rapporten skrevet artikler, holdt foredrag i inn- og utland og også fått støtte av Bufdir til å skrive en kronikk i om kjønnsmangfold hos barn.
- Ny diskrimineringslov om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Lansering med Statsråden hos Bufdir, og oppslag i VG.

- Den største mediebegivenheten var konferansen "LHBT: Status 2013", der særlig lanseringene av "Seksuell orientering og levekår" og "Åpne rom – lukkede rom" fikk oppmerksomhet i både radio, tv, i avis, på nett, i sosiale media. Åpningen ved Statsråd Solveig Horne ble også positivt omtalt. I medieoppslagene om levekår for og holdninger til lhbt-personer ble også Bufdirs direktør godt synliggjort som "likestillingsdirektør". Deler av konferansen ble live-streamet og hadde flere hundre seere.

I forbindelse med "LHBT: Status 2013" utviklet LHBT-senteret en posterutstilling over forskningsprosjekter og masteroppgaver som nå er nå å finne elektronisk på lhbt.no. I etterkant av konferansen har vi startet arbeidet med et faktahefte, basert på forskningsfunn presentert på arrangementet. Hftet vil bli ferdigstilt i 2014.

9. Nøkkeltall for LHBT-senteret 2013

Årsverk: 4

Budsjett: kr 6 105 000,-

Formål	Sum
Drift	Kr 4.000.000,-
Tiltak i LHBT-handlingsplanen	Kr 805.000,-
FoU LHBT	Kr 1.300.000,-

10. Kontakt oss:

LHBT-senteret, www.lhbt.no

Postadresse: Bufdir, postboks 8113 Dep, 0032 Oslo.

Besøksadresse: Stensberggaten 27/ Bufdir.

Telefon: 466 15 000

www.facebook.com/lhbt-senteret

- Seniorrådgiver Bjørn Lescher-Nuland, bjorn.lescher-nuland@bufdir.no
- Seniorrådgiver Hanne Grasmo, hanne.grasmo@bufdir.no
- Seniorrådgiver Hans Wiggo Kristiansen, hans.wiggo.kristiansen@bufdir.no (permisjon til 1.7.2014))
- Rådgiver Julie Jacobsen, julie.jacobsen@bufdir.no (engasjement til 1.4.2014)
- Rådgiver Mona Renolen, mona.renolen@bufdir.no (vikar til 1.7.2014)